

П. В. Жук, І. С. Почтарук

Реструктуризація вугільної промисловості Західного регіону України у контексті світового досвіду

Розглянуто питання ролі вугільної промисловості у соціально-економічному розвитку країн і регіонів, сучасні тенденції у розвитку галузі. Акцентовано увагу на необхідності реструктуризації вугільної промисловості України та її Західного регіону. Проведено аналіз шляхів реструктуризації вугільної галузі у країнах Європи, оцінено європейський досвід реструктуризації галузі та можливості його використання в Україні. На цій основі запропоновано напрями та механізми реструктуризації вугільної промисловості Західного регіону України. Зокрема, об'єднання усіх вугільних виробництв регіону в одній державній компанії ДВАТ «Західвугілля» із закриттям при цьому нерентабельних шахт, шахт з особливо складними умовами вуглевидобування та шахт з висчерпаними запасами вугільної сировини; формування вертикально інтегрованої паливно-енергетичної компанії у формі державного підприємства «Західенерговугілля»; будівництва в регіоні нових шахт для збереження вуглевидобутку та створення робочих місць для шахтарів; запровадження у районах припинення вуглевидобутку спеціального режиму інвестиційної діяльності; формування спеціальної державної політики соціального захисту вивільнених працівників вугільних підприємств.

Ключові слова: вугільна промисловість, реструктуризація, світовий досвід, Західний регіон України.

Сталий розвиток та економічна безпека країн багато у чому пов'язані з їх забезпеченістю стратегічними видами паливно-енергетичних ресурсів. Для України таким видом ресурсів уже багато років традиційно є вугілля.

Промисловий видобуток вугілля здійснюють понад 50 країн. У світовому паливному балансі вугілля займає друге місце (29%) після нафти (35%) та домінує у виробництві електроенергії (40%) [1, с. 6].

З середини минулого століття багато країн Європи переглянули політику розвитку вугільної галузі та провели її реструктуризацію. Реструктуризація – це складний економічний процес, спрямований на здійснення як стратегічних заходів, що проводяться в рамках стратегічного планування й управління і закріплених у довгостроковій програмі розвитку галузі, так і на вироблення рішень у рамках оперативного і тактичного планування, що дозволить повернути підприємства до ефективного функціонування і розвитку шляхом санації підприємств [2, с. 162].

В Україні теж декларувалися наміри щодо реструктуризації вугільної промисловості. Офіційно вони були оформлені ще у 1996 р. з виходом Указу Президента України №116/96 «Про структурну перебудову вугільної промисловості». Проте кардинальних позитивних структурних зрушень у галузі з того часу не відбулося. Сьогодні функціонування вугільної галузі України характеризується суперечностями. З одного боку, вуглевидобування є базовою галуззю вітчизняної енергетики, забезпечує близько 4% загального обсягу реалізованої промислової продукції, у ній було зайнято майже 250 тис. працівників. Разом з тим вугільна галузь є значним тягарем для бюджету через збитковість, необхідність дотацій і субсидування. Надто високою через ускладнені умови та застарілу матеріально-технічну базу вуглевидобування є аварійність вітчизняних шахт.

За таких обставин проблематика реструктуризації та підвищення конкурентоспроможності вугільної промисловості в Україні загалом та у її основних вуглевидобувних регіонах, до яких належить і Західний регіон України, набула особливої актуальності. До неї звернена увага і низки вітчизняних учених, серед яких: О. Амоша, Л. Рассуждай, І. Павленко, Л. Стариченко, Д. Череватський, А. Манько, О. Родіна та ін. При цьому погляди дослідників на шляхи та темпи

реструктуризації вітчизняних вугільних підприємств різняться. Зокрема, є розбіжності у питаннях щодо збереження участі державного сектору у вугільній промисловості України.

Метою статті є визначення на основі аналізу зарубіжного досвіду напрямів реструктуризації вугільної промисловості, які б відповідали як державним інтересам, так і інтересам регіонів, у яких вугільна промисловість відігравала важливу соціально-економічну роль як одна з основних сфер зайнятості місцевого населення. При цьому акцент робиться на необхідності, можливостях та ефективних шляхах збереження на певному етапі державного контролю над вугільною галуззю для недопущення безоплатного переходу її високовартісних активів у приватну власність, підвищення конкурентоспроможності вугільних підприємств і доцільності їх приватизації на конкурентних ринкових началах після реструктуризації та поліпшення конкурентних позицій.

Реструктуризація вугільної галузі проведена у цілій низці європейських країн. Їх досвід, безумовно, є корисним для України. Зокрема, варто звернути увагу на те, що у процесі реструктуризації галузі використовувалися механізми формування вертикально інтегрованих об'єднань вугільних підприємств і підприємств інших галузей (електроенергетики, металургії, хімічної промисловості), що створювало можливості збереження вуглевидобутку. Є також позитивні приклади ефективних заходів соціальної спрямованості та структурної перебудови господарських систем у районах вуглевидобутку.

Багато європейських країн повністю припинили (Бельгія, Голландія, Ірландія, Португалія, Франція тощо) або значно зменшили видобуток вугілля. У вугільному секторі Великобританії за період з 1947 р. по 2012 р. кількість діючих шахт зменшилася з 958 до 21, а чисельність зайнятих у вугільній галузі скоротилася з 720 тис. осіб до 5 тис. [3]. При цьому націоналізовані у 40-х роках минулого століття шахти, починаючи з 80-х років, були приватизовані й у 2002 р. їх державне фінансування було повністю припинене. Для зменшення негативних наслідків закриття шахт місцеві владні структури намагалися створити найбільш сприятливий інвестиційний клімат на відповідних територіях і сприяли перекваліфікації звільнених шахтарів. Значну роль у цьому процесі відіграли агентства регіонального розвитку з відновлення шахтних територій і залучення інвестицій. Місцева влада активно сприяла залученню інвестицій і використовувала статус пріоритетних підприємницьких зон для забезпечення населення робочими місцями з акцентами на розвиток малого та середнього бізнесу.

У Франції було обрано стратегію поступового згортання власного вуглевидобутку (закриття шахт відбувалося протягом 25 років) з акцентом на активізацію конкурентнішого імпорту вугілля зі США і ПАР. Вагому роль у цих процесах відіграла також диверсифікація енергетики Франції, де все ширшого використання набули газ, нафта, а згодом і ядерне паливо.

Основою вугільної галузі була державна вугільна компанія «Шарбонаж де Франс», яка функціонувала до 2008 р. Після 2004 р. «Шарбонаж де Франс» припинила видобувати вугілля і в її обов'язки входило закриття шахт по всій країні, сприяння зайнятості звільнених шахтарів (їх кількість у кінці 1940-х років складала 350 тис.) та екологічне оздоровлення територій у районах вуглевидобутку.

Реструктуризація галузі передбачала соціальні програми, функціонування яких розпочалося ще за два роки до початку їх фізичного закриття, та тривали протягом усього цього періоду. У результаті, місця праці були запропоновані всім звільненим шахтарям, окрім осіб пенсійного віку. Насамперед були відкриті вакансії у державній електрогенеруючій компанії «Електрисете де Франс», чим скористалися багато звільнених шахтарів. Після вичерпання можливості забезпечення вакансіями, була розроблена та впроваджена концепція «Відпустка

у кінці кар'єри», відповідно до якої шахтарі, які були віком старші 45 років, могли залишатися у штаті компанії, а насправді перебували у постійній відпустці до досягнення пенсійного віку. Також під егідою «Шарбонаж де Франс» створена дочірня компанія «Sofirem» для залучення нових видів бізнесу у проблемні регіони [4, с. 69].

Польща провела реструктуризацію вугільної промисловості, зберігши її суттєву роль у господарському комплексі країни. У 1989-1990 рр. була ліквідована централізована структура управління вугільною галуззю, шахти стали самостійними господарськими одиницями [5, с. 44]. На той час потенціал вуглевидобування становив близько 180 млн т, а кількість зайнятих сягала 391 тис. осіб [6, с. 73].

Процес реструктуризації вугледобувної галузі у Польщі почався з приведення у відповідність нормативно-правової бази, що регламентувала діяльність галузі в умовах ринкової економіки з урахуванням внутрішніх соціально-економічних пріоритетів і вимог Європейського Союзу.

Розроблена система заходів щодо пом'якшення негативних соціально-економічних наслідків реструктуризації у вугледобувних регіонах передбачала зниження пенсійного віку вивільнюваним шахтарям на 5 років з нарахуванням вихідних виплат; забезпечення шахтарям, які погодились на перекваліфікацію, протягом двох років після звільнення виплат у розмірі 65% від заробітної плати; можливість надання пільгових банківських кредитів звільненим працівникам для освоєння іншої діяльності [7].

Україна продовжує видобувати значні обсяги вугілля (у 2013 р. – 83697,5 тис. т) і за цим показником у Європі поступається лише Польщі.

Основні поклади українського вугілля зосереджені у Донецькому, Львівсько-Волинському кам'яновугільних і Дніпровському буровугільному басейнах. Вони різняться за якісними характеристиками та умовами залягання й видобутку вугілля. Різною є і глибина приватизаційних процесів на вугільних підприємствах відповідних регіонів. Зазначимо, що усі вуглевидобувні підприємства Західного регіону України, на відміну від інших, перебувають у державній власності. Тому цей полігон є найперспективнішим для здійснення широкомасштабних реструктуризаційних перетворень у вугільній галузі, метою яких є підвищення її конкурентоспроможності під контролем і засобами держави.

Львівсько-Волинський вугільний басейн розташований у Львівській і Волинській областях України, охоплює площу близько 10 тис. кв. км і продовжується на території Польщі. На його базі розвинувся достатньо потужний регіональний паливно-енергетичний комплекс, важливий у вирішенні енергетичних проблем не тільки Західного регіону України. Він забезпечує також можливості експорту вітчизняної електроенергії до країн Європейського Союзу.

На базі Львівсько-Волинського вугільного басейну функціонують вугледобувні підприємства Львівської та Волинської областей, на які припадає близько 7% загального обсягу видобування вугілля в Україні. Львівський регіон представляють: ДП «Львіввугілля» (7 вуглевидобувних шахт), ДВАТ «Шахта «Надія» (1 шахта), а також збагачувальна фабрика ПАТ «Львівська вугільна компанія». У Волинській області функціонує ДП «Волиньвугілля» (4 вугледобувні шахти) (табл. 1). Середньодобовий видобуток ДП «Львіввугілля» у 2013 р. складав 4335 т при ціні реалізації товарного вугілля 415,03 грн, а собівартості у середньому 1850,37 грн.

До 2011 р. рентабельно діяла ДВАТ «Шахта «Надія», де собівартість 1 т товарної вугільної продукції складала 676,5 грн при ціні реалізації 762,44 грн. Проте у 2012 р. це підприємство також не змогло забезпечити рентабельності вуглевидобування й усі виробники вугільної продукції регіону стали збитковими.

Дисперсійний аналіз динаміки й темпів росту показника співвідношення собівартості товарної вугільної продукції з обсягами реалізації товарної вугільної

Добувні підприємства Львівсько-Волинського вугільного басейну

Назва підприємства	Видобуток вугілля за 2013 р., тис. т		Форма власності
	план	факт	
ДП «Львіввугілля»	1722,0	1341,2	Державна
– шахта «Великомостівська»	250	228,8	
– шахта «Межирічанська»	277,5	161,2	
– шахта «Відродження»	263	162,1	
– шахта «Лісова»	218,5	221,3	
– шахта «Зарічна»	132	78,1	
– шахта «Степова»	280	186,8	
– шахта «Червоноградська»	301	302,9	
ДВАТ «Шахта «Надія»	135	168,5	Державне відкрите акціонерне товариство
ДП «Волиньвугілля»	400	376,5	Державна
– шахта «Бужанська»	190	142,7	
– шахта №9 «Нововолинська»	120	138	
– ШУ «Нововолинське» (шахта №1, шахта №5)	90	95,8	

продукції у 2009-2012 рр., проведений через визначення квадратичного відхилення від середніх величин, дозволив виокремити шахти з «низьким», «нижче середнього», «середнім» і «високим» рівнем доходу на одиницю вкладених коштів і провести їх класифікацію за темпами приросту.

Результати аналізу показують, що найвищим рівнем доходу на 1 грн вкладених коштів відзначалася ДВАТ «Шахта «Надія» (рис. 1). До «середнього» рівня увійшли шахти: «Великомостівська», «Бужанська» (із середнім темпом приросту), «Лісова» і «Відродження» (із високим темпом приросту). До «нижче середнього» рівня увійшли шахти: «Степова», «Червоноградська», ШУ «Нововолинське», Шахта №9 «Нововолинська» і найнижчим був рівень шахт «Межирічанська» і «Зарічна».

Проведений аналіз демонструє вкрай низьку економічну ефективність діяльності більшості вугледобувних потужностей Західного регіону України. Позитивні фінансові результати діяльності спостерігаються тільки на ДВАТ «Шахта «Надія».

X – рівень доходу на 1 грн вкладених коштів
Y – темпи приросту рівня доходу на 1 грн вкладених коштів

Рис. 1. Класифікація шахт Львівсько-Волинського вугільного басейну за рівнем доходу на 1 грн вкладених коштів

Таке становище закономірно призведе до згорання важливої у соціально-економічному аспекті галузі промисловості регіону, у якому з'являться нові депресивні райони. За цих обставин вирішення проблем вугільної галузі регіону є завданням украй важливим і невідкладним. При цьому не обійтися без організаційно-економічних змін у функціонуванні вугільної промисловості регіону та компенсаторних заходів щодо вирішення пов'язаних з її реорганізацією соціальних і фінансово-економічних проблем.

Основні напрями цих змін ми вбачаємо у такому:

- реорганізація державних вугільних підприємств регіону шляхом створення єдиного підприємства із забезпеченням при цьому економічної рентабельності його діяльності та конкурентоспроможності в умовах вітчизняного ринку вугільної продукції;
- формування вертикально інтегрованої регіональної паливно-енергетичної компанії з входженням до її структури вуглевидобувних, вуглепереробних, електроенергетичних потужностей;
- будівництво нових шахт для збереження вуглевидобутку, створення робочих місць і працевлаштування персоналу, який вивільнятиметься з нерентабельних шахт;
- запровадження у районах припинення чи значного зменшення обсягів вуглевидобування спеціального режиму інвестиційної діяльності з метою стимулювання створення нових робочих місць для працівників, які вивільнятимуться при реорганізації вугільних підприємств;
- формування спеціальної державної політики соціального забезпечення вивільнених працівників вугільних підприємств.

Засоби реалізації визначених напрямів розглянемо детальніше.

Напрямок 1. *Реорганізація державних вугільних підприємств регіону із забезпеченням при цьому економічної рентабельності їх діяльності та конкурентоспроможності в умовах вітчизняного ринку вугільної продукції.*

Пропонується такий механізм реорганізації.

1. Ліквідація ДП «Львіввугілля», ДП «Волиньвугілля» і створення на базі потенційно рентабельного підприємства ДВАТ «Шахта «Надія» ДВАТ «Західвугілля» з функціями з видобування вугілля шахтами, на площах і технологічними засобами, які забезпечують рентабельність вуглевидобутку.

2. Передача до складу ДВАТ «Західвугілля» активів ліквідованих державних підприємств.

3. Техніко-економічний аудит фактичних і перспективних результатів роботи шахт; закриття шахт, на яких відсутні перспективи рентабельної конкурентоспроможної діяльності (комплекс робіт із закриття шахт має фінансуватися з державних коштів і не впливати на показники основної діяльності ДВАТ «Західвугілля» – видобування вугілля).

4. Організація роботи шахт, що залишаються в експлуатації, виходячи з критеріїв: наявність затверджених експлуатаційних запасів вугілля не менше ніж на 5 років; підтверджені аудитом можливості отримання товарного вугілля із собівартістю, яка забезпечує рентабельність його видобування та реалізації.

5. Розгляд у перспективі питань роздержавлення підприємства у контексті приватизаційної політики держави.

Актуальність реорганізації державних вугільних підприємств, левова частка яких є збитковими та дотаційними, ще більше посилюється у сучасних реаліях дефіциту головних енергоресурсів – газу та вугілля, постійного зростання тарифів на електроенергію, збільшення розмірів оплати праці (унаслідок підвищення рівня мінімальної заробітної праці).

Попри збитковість більшості вугільних шахт Львівсько-Волинського вугільного басейну з кількаразовим перевищенням рівня собівартості над ціною реалізації

готової вугільної продукції, провадити їх тотальне закриття недоцільно з огляду на тісний зв'язок соціального та економічного компонентів функціонування вуглевидобувних регіонів (зайнятість населення та визначальна роль у формуванні місцевих бюджетів).

Результативна схема реорганізації підприємств вугільної промисловості регіону наведена на рис. 2.

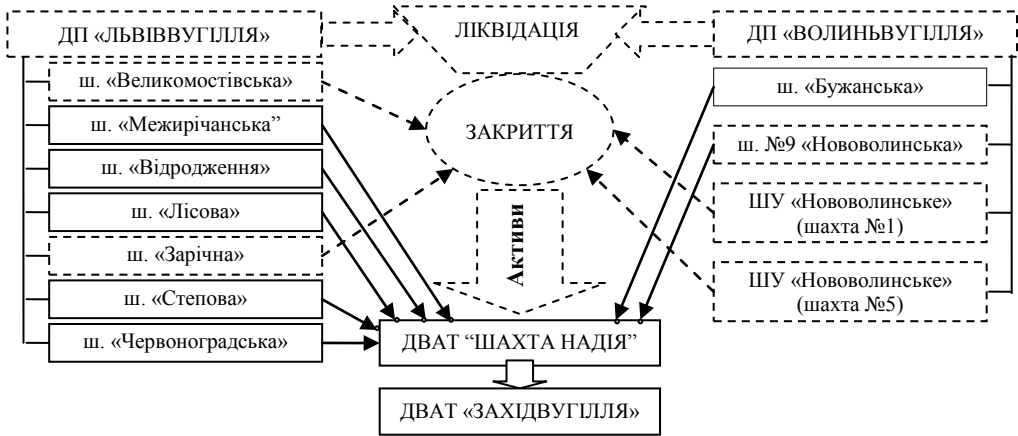

Рис. 2. Схема реорганізації державних підприємств вугільної промисловості Західного регіону України

Вбачаємо за доцільне закриття шахт «Зарічна» та «Великомостівська» ДП «Львіввугілля» та «ШУ «Нововолинське» (шахта №1 та шахта №5) ДП «Волиньвугілля» у зв'язку з вичерпанням продуктивних пластів вугільної сировини, несприятливими геологічними умовами та значною собівартістю видобування. Діяльність інших шахт слід зосередити у створеному в процесі реструктуризації ДВАТ «Західвугілля».

Напрямок 2. *Формування вертикально інтегрованої регіональної паливно-енергетичної компанії з входженням до її структури вуглевидобувних, вуглепереробних, електроенергетичних потужностей.*

Механізм реалізації:

1. Створення державного підприємства «Західенерговугілля» (рис. 3).

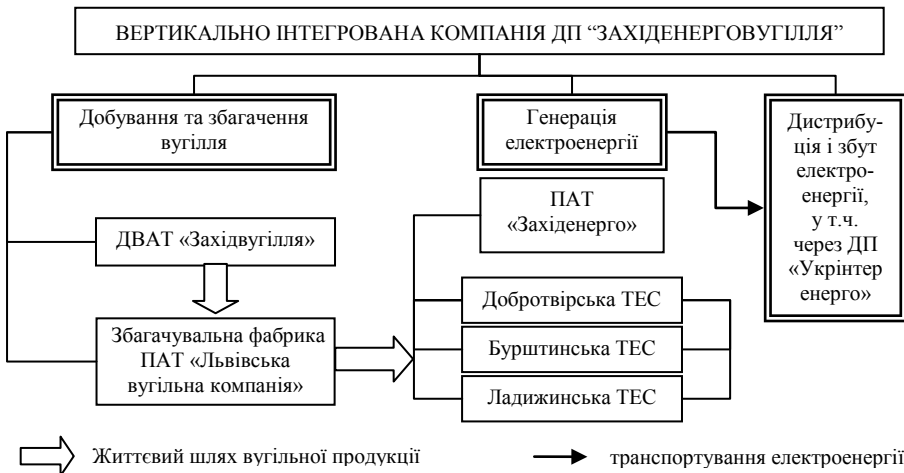

Рис. 3. Організаційна структура вертикально інтегрованої компанії ДП «Західенерговугілля»

2. Вхідження до складу ДП «Західенерговугілля» структурних одиниць ДВАТ «Західвугілля», а також підприємств, які входять на сьогодні до ПАТ «ДТЕК Західенерго», ПАТ «Львівська вугільна компанія».

3. Забезпечення роботи відповідної вертикально інтегрованої компанії, результати діяльності якої залежатимуть від виробництва кінцевої продукції – електричної та теплової енергії.

Наявність у регіоні вуглевидобувних підприємств, підприємства зі збагачення видобутого вугілля, потужних теплоелектростанцій, які мають технічні можливості для експорту електроенергії у країни Європи, забезпечує усі можливості для формування регіональної вертикально інтегрованої паливно-енергетичної компанії з державною формою власності. Однак слабкість інститутів державного управління в Україні, їх підпорядкованість інтересам олігархічно-партійних груп унеможливила створення такої державної компанії. Натомість йшла активна робота з її формування поза сектором державної власності з нехтуванням регіональних і державних інтересів. У результаті, у 2012 р. енерговиробничі потужності регіону (Бурштинська, Добротвірська, а також Ладижинська теплоелектростанції) перейшли у недержавну власність й опинилися у складі ПАТ «ДТЕК Західенерго». Також у недержавну власність перейшло підприємство з вуглезбагачення. При цьому було розірвано сформований раніше паливно-енергетичний цикл з видобування вугілля Львівсько-Волинського басейну і його постачання на зазначені вище ТЕС. Держава втратила контроль і можливість регулювати цей процес, а її вуглевидобувні підприємства втратили основного споживача своєї продукції.

Становище, що склалося, вимагає врегулювання із забезпеченням інтересів держави та регіону. Необхідно: а) вирішити шляхом викупу чи реприватизації питання повернення у державну власність активів ПАТ «Західенерго» з відповідною компенсацією теперішньому недержавному власнику коштів, сплачених за придбання у держави контрольного пакету акцій і витрат на придбання і поліпшення основних фондів підприємства, здійснених після переходу контрольного пакету акцій від держави до приватних власників; б) аналогічно вирішити питання повернення у державну власність виробничих потужностей раніше діючої Червоноградської центральної збагачувальної фабрики, які тепер перебувають у власності ПАТ «Львівська вугільна компанія».

ДП «Західенерговугілля» може стати високоефективною вертикально інтегрованою структурою, підрозділи якої в рамках єдиної системи будуть спроможні забезпечити вирішення усіх ключових проблем енергетичного сектору Західного регіону України: гарантування видобутку та збуту вугільної продукції; зниження собівартості вугілля; збереження місць праці; усунення екологічних загроз у районах вуглевидобутку.

Напрямок 3. Будівництво нових шахт для збереження вуглевидобутку та створення робочих місць.

У межах Львівсько-Волинського кам'яновугільного басейну виділяють вісім вугільних родовищ: Волинське, Забузьке, Сокальське, Межирічанське, Тяглівське, Карівське (Любельське), Бузьке, Бубнівське. Особливої уваги заслуговують родовища Південно-Західного вугленосного району, зокрема Любельське (поблизу сіл Пристань, Волиця, Діброва, Карів), на якому з 2007 р. йшла підготовка до будівництва шахти Любельська №1, і Тяглівське (у межах міста Белз і сіл Стаївка, Корчів, Куличків, Хлівчани), де перспективними для освоєння є поле шахти Тяглівська №1 – ділянка для будівництва нової вугільної шахти з балансовими запасами 102 млн т, а також поля шахт Тяглівська №2 і №3. Балансові запаси по Тяглівському родовищу оцінюються у 297,8 млн т.

Відзначимо також детально розвідані ділянки для будівництва шахт Червоноградська №3 та №4 із запасами 105,3 млн т та 63,9 млн т відповідно у межах Забузького родовища.

Зазначені родовища є цілком перспективними для реалізації довгострокових стратегічних проектів.

Напрямок 4. *Запровадження у районах припинення чи значного зменшення обсягів вугледобування спеціального режиму інвестиційної діяльності з метою стимулювання створення нових робочих місць для працівників, які вивільнятимуться при реорганізації вугільних підприємств.*

Зарубіжна і певною мірою вітчизняна практика економічної трансформації регіонів затухання вугледобування демонструє необхідність та ефективність застосування щодо них спеціальних режимів інвестиційної діяльності для створення нових робочих місць, подолання соціальних та інших проблем безробіття. Позитивним прикладом такої практики є функціонування спеціального режиму інвестиційної діяльності на території пріоритетного розвитку у Волинській області, який, згідно з відповідним Законом України від 05.04.2001 р. №235 – III, діяв в адміністративно-територіальних межах шахтарського міста Нововолинська до 2005 р. За час його дії було створено понад 2 тис. нових робочих місць і подолано безробіття, спричинене закриттям шахт. Дію згаданого вище закону слід поновити. Аналогічний режим інвестиційної діяльності необхідно запровадити також для території, підпорядкованої Червоноградській міській раді у Львівській області.

Напрямок 5. *Формування спеціальної державної політики соціального забезпечення вивільнених працівників вугільних підприємств.*

У цьому напрямі варто використати європейський досвід вирішення соціальних проблем згортання діяльності вугільної промисловості. Його суть має полягати у розробленні системи заходів щодо пом'якшення негативних соціально-економічних наслідків припинення діяльності вугледобувних підприємств, серед них: зниження пенсійного віку для вивільнюваних з підприємств вугільної промисловості працівників; забезпечення їм компенсаційних виплат, можливостей перекваліфікації тощо.

Вважаємо, що запропоновані шляхи реструктуризації вугільної промисловості Західного регіону України будуть ефективними як у загальнодержавному, так і регіональному аспектах. Їх конкретизація можлива у рамках розробки відповідної державної програми реструктуризації вугільних підприємств регіону та створення вертикально інтегрованої вугільно-енергетичної компанії.

Список використаних джерел:

1. Амоша О. І. Стан, основні проблеми і перспективи вугільної промисловості України : наук. доп. / О. І. Амоша, Л. Л. Стариченко, Д. Ю. Череватський ; Інститут економіки промисловості НАН України. – Донецьк, 2013. – 44 с.
2. Амоша О. І. Зарубіжний досвід реструктуризації вугільної промисловості та результати її проведення в Україні / О. І. Амоша, Л. М. Рассуждай, В. В. Полянський // Економіка промисловості. – 2009. – №5. – С. 162-173.
3. Павленко І. І. Реструктуризація вугільної промисловості: світові тенденції та вітчизняні реалії / І. І. Павленко, І. П. Тимченко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Економіка. – 2014. – Вип. 8(161). – С. 10-15.
4. Зарубежная панорама. Ликвидация французской государственной угольной компании [Электронный ресурс] // Уголь. – 2008. – №10. – С. 69. – Режим доступа : <http://www.ugolinfo.ru/Free/102008.pdf>
5. Попов В. Н. Социально-экономические аспекты реструктуризации угольной промышленности Польши / В. Н. Попов, А. А. Рожков // Уголь. – 2000. – №4. – С. 44-48.
6. Амоша А. И. Стратегия развития угледобычи в центральном районе Донбасса : моногр. / А. И. Амоша, Д. Ю. Череватский, О. Ю. Кузьмич ; Институт экономики промышленности НАН Украины. – Донецк, 2008. – 96 с.
7. Соціальні пільги для працівників вугільної промисловості. Програма підтримки вугільного сектору. Соціальна політика: Програма TACIS [Електронний ресурс] / Human Dynamics Consortium. – Режим доступу : http://ua-energy.org/upload/files/C1_10_Social_Benefits_Europe_UKR.pdf

References

1. Amosha, O. I., Starychenko, L. L., & Cherevatsky, D. Y. (2014). *Stan, osnovni problemy i perspektyvy vuhil'noyi promyslovosti Ukrayiny [Status, main problems and prospects of coal industry of Ukraine]*. Donetsk: Institute of the Economy of Industry of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

2. Amosha, O. I., Rassuzhday, L. M., & Polyanskyu, V. V. (2009). Zarubizhnyy dosvid restrukturyzatsiyi vuhil'noyi promyslovosti ta rezul'taty yiyi provedennyya v Ukraini [Foreign experience of restructuring of the coal industry and the results of its implementation in Ukraine]. *Ekonomika promyslovosti – Economy of Industry*, 5, 162-173. [in Ukrainian].
3. Pavlenko I., & Tymchenko I. (2014). Restrukturyzatsiya vuhil'noyi promyslovosti: svitovi tendentsiyi ta vitchyznyani realiyi [The restructuring of the coal industry: global trends and local realities]. In *Visnyk Kyiv's'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka: Ekonomika [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Series: Economy]*: Vol. 161(8) (pp. 10-15). Kyiv. [in Ukrainian].
4. Zarubezhnaya panorama. Likvidatsiya frantsuzskoy gosudarstvennoy ugol'noy kompanii [Foreign panorama. The elimination of the French state-owned coal company]. (2008). *Ugol' – Coal*, 10, 69. Retrieved from <http://www.ugolino.ru/Free/102008.pdf> [in Russian].
5. Popov, V. N., & Rozhkov A. A. (2000). Sotsial'no-ekonomicheskiye aspekty restrukturyzatsii ugol'noy promyshlennosti Pol'shi [Socio-economic aspects of the restructuring of the coal industry in Poland]. *Ugol' – Coal*, 4, 44-48. [in Russian].
6. Amosha, A. I., Cherevatskiy, D. Y., & Kuzmich, O. Y. (2008). *Strategiya razvitiya ugledobychi v tseentral'nom rayone Donbassa [The development strategy of coal mining in the central region of Donbass]*. Donetsk: Institute of the Economy of Industry of the NAS of Ukraine. [in Russian].
7. Human Dynamics Consortium (2008). *Sotsial'ni pil'hy dlya pratsivnykiv vuhil'noyi promyslovosti. Prohrama pidtrymky vuhil'noho sektoru. Sotsial'na polityka: Prohrama TACIS [Social benefits for workers in the mining industry. Coal sector support program. Social policy: TACIS program]*. Retrieved from http://ua-energy.org/upload/files/C1_10_Social_Benefits_Europe_UKR.pdf [in Ukrainian].

Zhuk P. V., Pochtaruk I. S. Restructuring of coal industry of the Western region of Ukraine in terms of world experience.

The issues of the role of coal industry in social and economic development of countries and regions and current tendencies in the branch development are outlined. The productive as well as financial and economic condition of coal enterprises of the Western Region of Ukraine is characterized. According to the dispersion analysis the groups of mines in the region with low, below average, average and high indicators of investment efficiency are detached and the conclusion over the generally low economic efficiency of coal producing enterprises' activity of Lviv-Volyn basin and their actual lack of competitive ability is made. Such situation poses a threat of termination of their activity and appearance of new socially and economically depressed territories. Special attention is paid to the necessity of coal industry restructuring in Ukraine and its Western region. The analysis of the ways of coal industry restructuring in the European countries is conducted and European experience of the branch restructuring and possibilities of its exploitation in Ukraine are evaluated. The uncultivated coal deposits of the region perspective for mines construction are indicated. On this basis the directions and mechanisms of coal industry restructuring in the Western region of Ukraine are proposed. In particular: incorporation of all coal producers of the region into one public company PJSC "Zahidvuhillya" along with termination of unprofitable mines, mines with especially difficult conditions of mining and mines with exhausted reserves of raw coal; forming of vertically integrated fuel and energy company in the form of state enterprise «Zahidenerhovuhillya»; construction of new mines in the region in order to preserve coal mining and to create workplaces for the miners; introduction of special investment activity regimen in the regions where the coal mining was terminated; forming of special state policy of disengaged coal enterprises employees social maintenance.

Key words: coal industry, restructuring, world experience, Western region of Ukraine.

Жук Петро Володимирович – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу регіональної екологічної політики та природокористування ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (e-mail: pzjuk@ukr.net).

Почтарук Інна Станіславівна – здобувач відділу регіональної екологічної політики та природокористування ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (e-mail: inna7798@ukr.net).

Zhuk Petro Volodymyrovych – Ph.D. in Economics, Senior Researcher of the Department of Regional Ecological Policy and Environmental Management of the SI «Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine» (e-mail: pzjuk@ukr.net).

Pochtaruk Inna Stanislavivna – Applicant of the Department of Regional Ecological Policy and Environmental Management of the SI «Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine» (e-mail: inna7798@ukr.net).

Надійшло 10.02.2015 р.